

Zbiorowiska roślinne

Tekst Kamil Kulpiński, Anna Tyc
zdjęcia (o ile nie podano
inaczej) Kamil Kulpiński
wersja 1.1 (12.07.2010)

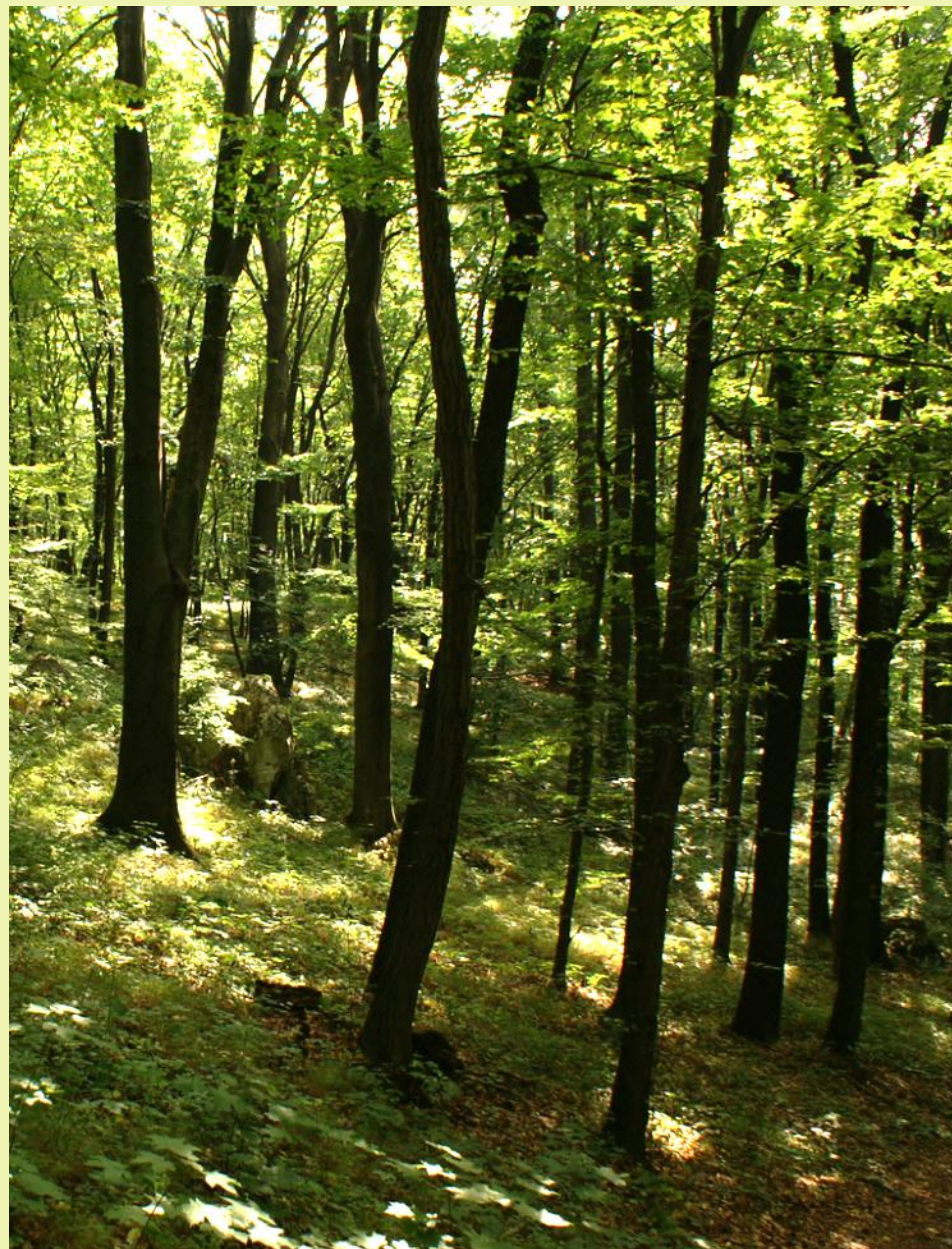
Kontakt: kamil.kulpinski@uj.edu.pl

Grądy

- lasy liściaste – dominują grab zwyczajny, lipa drobnolistna i klon zwyczajny, czasem dęby
- pierwotnie pokrywały większość powierzchni Polski
- wycięte dla uzyskania pól uprawnych, łąk lub zastąpione nasadzeniami sosnowymi

gwiazdnica wielkokwiatowa
Stellaria holostea

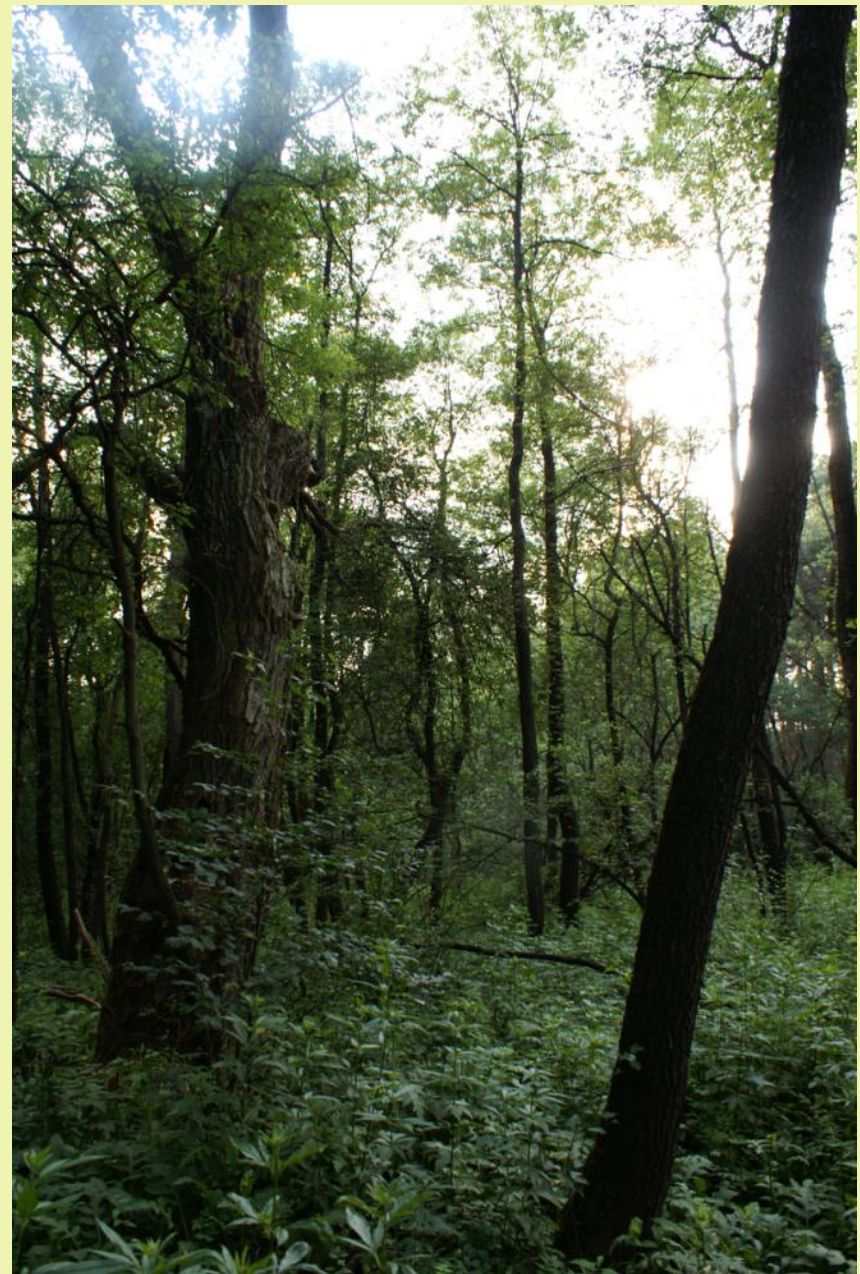
Ciepły grąd na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej

Łęgi

- dominują wierzby, jesion wyniosły, olsza czarna i wiązy
- nad wodami płynącymi, zwłaszcza dużymi rzekami
- zwykle zalane przynajmniej wczesną wiosną
- bujne, wysokie runo
- bardzo ważne w regulacji stosunków wodnych i ochronie przed powodzią
- większość wycięta w celu uzyskania łąk lub przy regulacji brzegów rzek

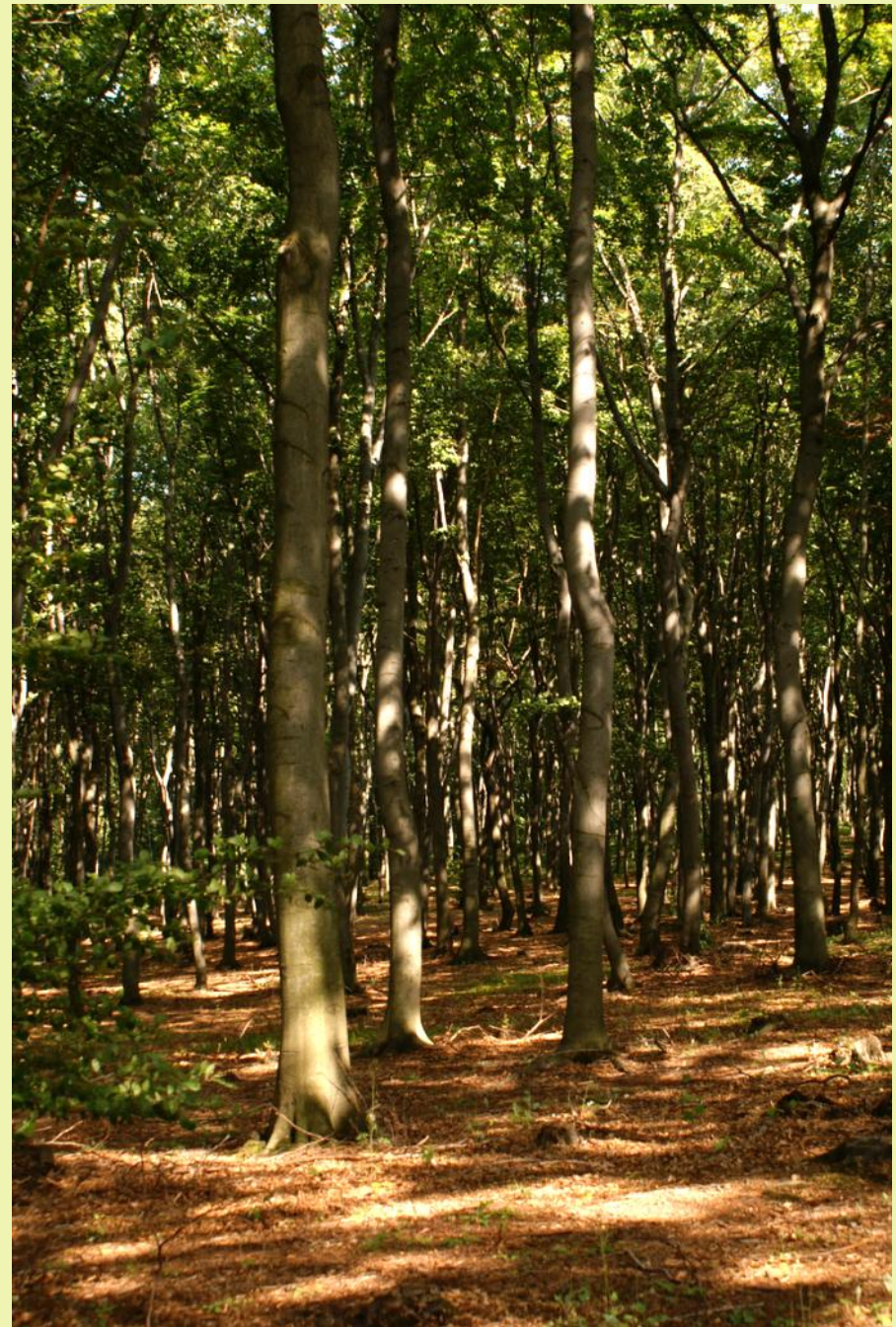
złoc żółta – *Gagea lutea*

Łęg na Wyżynie Śląskiej – widoczna wierzba krucha *Salix fragilis* i olsze czarne *Alnus glutinosa*

Buczyny

- dominuje buk, często brak innych drzew
- dość zróżnicowane, w zależności od gleby, klimatu (buczyny kwaśne, żyzne, storczykowe) i regionu kraju
- bardzo częste w górach (regiel dolny), na wyżynach i w północno-zachodniej części Polski, brak na północnym wschodzie

Buczyna storczykowa na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej

Świetlista Dąbrowa

- zbiorowiska półnaturalne (wypas świń i bydła), zanikające
- miejsca ciepłe
- gleby stosunkowo bogate w węglan wapnia
- luźny drzewostan, tworzony głównie przez dęby – bezszypułkowy i szypułkowy

pięciornik biały *Potentilla alba*

wrotycz baldachogroniasty
Tanacetum corymbosum

Meneerke bloem, Wikipedia

Rośliny ciepłych okrajków

ciemieżyk białokwiatowy
Vincetoxicum hirundinaria

J.F. Gaffard, Wikipedia

klinopodium pospolite
Clinopodium vulgare

Pethan, Wikipedia

lilia złotogłów *Lilium martagon*

Rośliny lasów liściastych

miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum*

BerndH, Wikipedia

Świetlista Dąbrowa

runo tworzą gatunki
typowe dla różnych
siedlisk – leśnych oraz łąk
okresowo wilgotnych

bukwica zwyczajna
Betonica officinalis

Augustin Roche, Wikipedia

mieczyk dachówkowaty
Gladiolus imbricatus

Rośliny łąk wilgotnych

Łąki świeże

- na średnio wilgotnych, gliniastych glebach
- półnaturalne, powstały na skutek wycięcia lasów grądowych i koszenia dwa lub trzy razy w roku
- przy braku koszenia zarastają wysokimi roślinami zielnymi i krzewami

Łąka świeża w czasie kwitnienia jaskra ostrego *Ranunculus acris*

Jastrun właściwy
Leucanthemum vulgare

Fot. Anna Tyc

Łąki świeże

Christian Fischer, Wikipedia

kupkówka pospolita
Dactylis glomerata

O. Pichard, Wikipedia

Krwawnik pospolity
Achillea millefolium

Rüdiger Kratz, Wikipedia

komonica zwyczajna
Lotus corniculatus

Wortel bloeiwijze, Wikipedia

marchew zwyczajna
Daucus carota

Łąki wilgotne

- na wilgotnych, gliniastych glebach
- półnaturalne, powstały na skutek wycięcia lasów łęgowych i koszenia raz lub dwa razy w roku
- przy braku koszenia szybko zarastają wysokimi roślinami zielnymi i krzewami, np. wierzbami

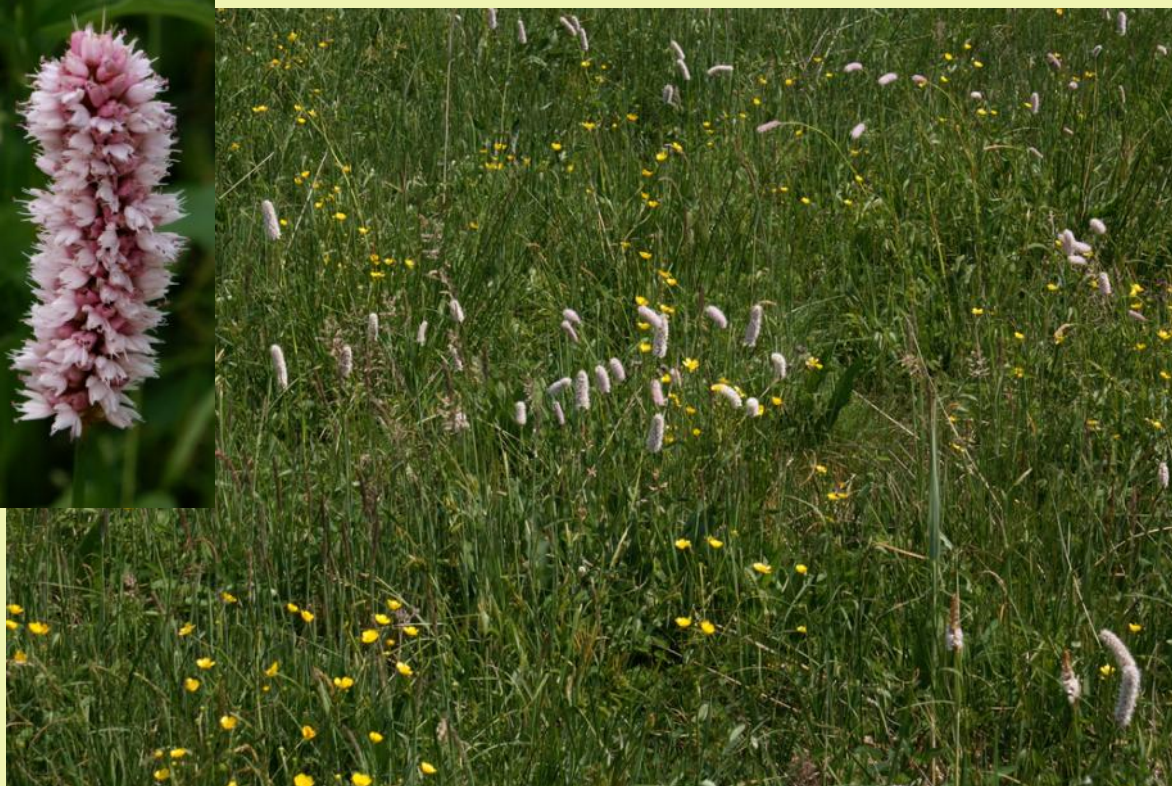

Björn Appel, Wikipedia

Karolj, Wikipedia

krwiściąg lekarski
Sanguisorba officinalis

Łąka wilgotna z rdestem węzownikiem *Polygonum bistorta*

Łąki wilgotne trzęślicowe

- łąki wilgotne, które koszone były tylko raz w roku, we wrześniu lub październiku (na ściótkę dla zwierząt)
- miejsce występowania wielu pięknie kwitnących, rzadkich roślin
- obecnie zwykle niekoszone, zarastają

Łąka trzęślicowa z trawą trzęślicą modrą *Molinia caerulea*, zarastająca trzciną i krzewami

Augustin Roche, Wikipedia

bukwica zwyczajna
Betonica officinalis

mieczyk
dachówkowaty
Gladiolus imbricatus

Bernd Haynold, Wikipedia

oman wierzbolistny
Inula salicina

Nawapienne murawy kserotermiczne

- na suchych, ciepłych zboczach
- na glebach wapiennych
- półnaturalne, powstały na skutek wypasu
- przy braku wypasu szybko zarastają krzewami, np. tarniną

Zarastająca murawa nawapienna w rezerwacie „Wały”

goździk kartuzek
Dianthus carthusianorum

szałwia okrągowa – *Salvia verticillata*

Nawapienne murawy kserotermiczne

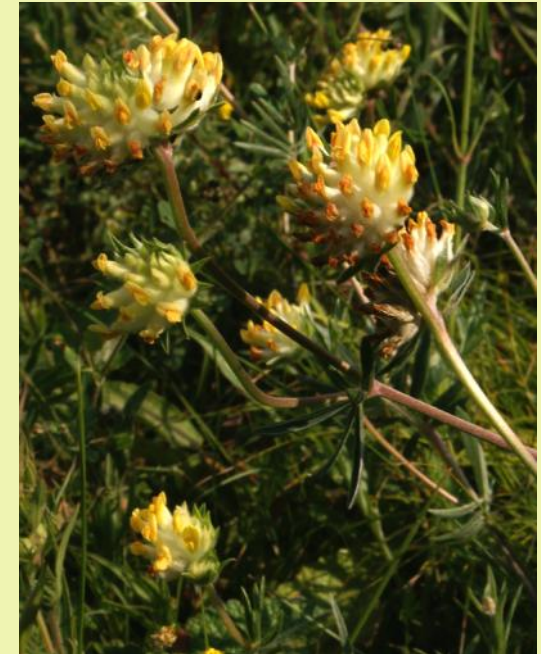
- struktura kępkowa tworzona przez trawy, w lukach rosną rośliny jednoroczne i byliny
- zbiorowiska bogate w gatunki, w tym wiele rzadkich
- siedlisko wielu gatunków storczyków

Murawa nawapienna w rezerwacie „Wały”

pszeniec różowy – *Melampyrum arvense*

przelot pospolity – *Anthyllis vulneraria*

Gatunki pontyjsko - pannońskie

- gatunki związane z suchymi i ciepłymi obszarami stepowymi o klimacie kontynentalnym
- centrum ich występowania jest SE Europa – Nizina Węgierska (Pannonia) oraz obszar wokół Morza Czarnego (Pont)
- w Polsce występują na murawach nawapiennych

dziewięciśl popłocholistny
Carlina onopordiifolia

Nova, Wikipedia

miłek wiosenny
Adonis vernalis

len włochaty
Linum hirsutum

Murawy naskalne

- zajmują szczeliny i inne miejsca z odrobiną gleby na ścianach skalnych
- bardzo bogate na skałach wapiennych (np. w Ojcowie), uboższe na piaskowcach i granitach

perłówka siedmiogrodzka
Melica transsilvanica

rojochnik pospolity
Jovibarba sobolifera

kostrzewa blada *Festuca pallens* i
zanokcica murowa *Asplenium ruta-muraria*
na skale wapiennej

Murawy napiaskowe

- na suchych, ubogich piaskach
- zwykle na glebach kwaśnych
- półnaturalne, powstały na skutek wycięcia drzew i wypasu
- przy braku wypasu zarastają, np. sosną

macierzanka piaskowa
Thymus serpyllum

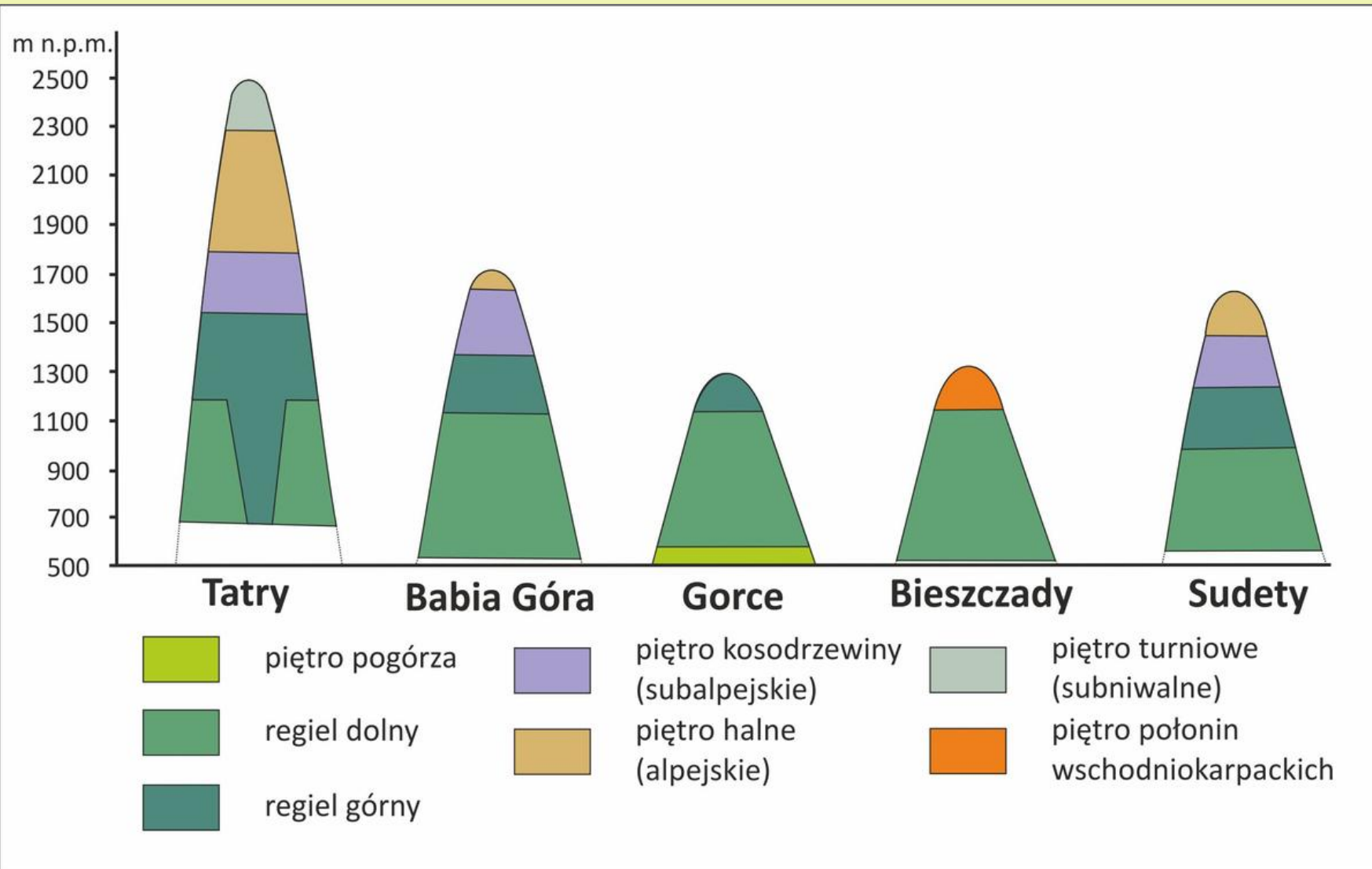

jasieniec piaskowy – *Jasione montana*

Murawa napiaskowa z trawą
szczotlichą siwą *Corynephorus*
canescens

Piętra roślinne w górach Polski

Układ pięter roślinnych w poszczególnych pasmach gór polskich

Na podstawie „Rośliny gór polskich” H. i Z. Mirkowie, E. i M. Zarębscy

Piętro pogórza

- najniższe piętro, do ok. 550 m n.p.m.
- flora i roślinność mają charakter niżowy
- niewielki udział gatunków górskich
- dominują grądy, a nad rzekami łęgi
- roślinność mocno przekształcona przez działalność człowieka
- wśród roślinności półnaturalnej przeważają łąki świeże

krajobraz piętra pogórza
w Gorcach

Piętro regla dolnego

- od ok. 550 do ok. 1100 m n.p.m.
- naturalną roślinnością są buczyny – tworzą je przede wszystkim buki i jodły
- na siedliskach nadrzecznych dominuje olsza szara (zbiorowisko olszynki karpackiej)
- dużą część lasów stanowią sztuczne nasadzenia świerkowe
- zbiorowiska półnaturalne to łąki świeże z mieczykiem dachówkowatym *Gladiolus imbricatus*

żywiec gruczołowaty
Dentaria glandulosa
gatunek charakterystyczny
buczyny karpackiej

Buczyna kwaśna w Beskidzie Małym

Piętro regła górnego

- od ok. 1100 do ok. 1400 m n.p.m.
- dominującym zbiorowiskiem jest bór świerkowy
- roślinność półnaturalna to murawy bliźniczkowe (tzw. psiary) – wykorzystywane do wypasu owiec
- przy górnej granicy piętra świerki przyjmują tzw. formę sztandarową (skutek silnych wiatrów i szadzi)
- górna granica tego piętra jest górną granicą lasu

Świerczyna górnoreglowa

Świerki (forma sztandarowa) na górnej granicy lasu (Babia Góra)

Owocujący podbiałek alpejski
Homogyne alpina (u góry) i
kosmatka olbrzymia
Luzula sylvatica (u dołu)

Murawa bliźniczkowa z dominującą bliźniczką psią trawką *Nardus stricta*
(Mała Babia Góra)

Piętro kosodrzewiny (subalpejskie)

- od ok. 1400 do ok. 1700 m n.p.m.
- dominującym gatunkiem tego piętra jest kosodrzewina, towarzyszą jej jarzębina i wierzba śląska
- w miejscach wilgotnych często występują ziołorośla
- zbiorowiskiem półnaturalnym są murawy bliźniczkowe

zarośla kosodrzewiny *Pinus mugo* na Babiej Górze

wierzba śląska
Salix silesiaca

Piętro halne (alpejskie)

- w Karpatach polskich występuje w Tatrach i na Babiej Górze
- dominują murawy wysokogórskie (zbiorowisko naturalne!),
- zróżnicowane w zależności od podłoża – bogate w gatunki na podłożu wapiennym (Tatry Zachodnie) oraz uboższe na podłożu bezwapiennym (Tatry Wysokie i Babia Góra)
- stosunkowo duża rola porostów, mchów i wątrobowców

Enrico Blasutto, Wikipedia

Rogownica alpejska
Cerastium alpinum;
w Polsce rośnie tylko na
Babiej Górze

Babia Góra – murawa wysokogórska z sitem skuciną *Juncus trifidus*

Ziołorośla

- wykształcają się w żyznych, wilgotnych miejscach, często nad ciekami wodnymi
- cechy gatunków ziołoroślowych:
 - okazały wzrost
 - duże liście
 - grube, soczyste łodygi
 - barwne kwiaty

Michael Becker, Wikipedia

modrzyk górski
Cicerbita alpina

Ziołorośle w reglu górnym,
widoczne różowe kwiatostany
to miłosna górska *Adenostyles
alliariae*

Ziołorośla

Ziołorośle w piętrze halnym, widoczne fioletowe kwiatostany to tojad mocny *Aconitum firmum*

omieg górski
Doronicum austriacum